
Sprawozdanie z czynności naukowych

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 30, 15-45

1937

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

II.

Sprawozdanie z czynności naukowych.

A. Działalność Wydziałów.

1. Wydział I.

Przewodniczącym Wydziału był p. Józef Ujejski, Zastępcą Przewodniczącego — p. Stanisław Szober, Sekretarzem — p. Stanisław Słoński, Zastępcą Sekretarza — p. Adam Krokiewicz.

W okresie sprawozdawczym Wydział odbył 7 zebrań naukowych, na których przedstawiono 8 referatów, a mianowicie:

1. 21 X 1936 r. Szober Stanisław — O wtórnej nazalizacji w języku greckim.

2. 27 I 1937 r. Szober Stanisław — Parataksa i hipotaksa a wyraz złożony i wyrażenie syntaktyczne.

3. 17 II 1937 r. Tretiak Andrzej — Kompozycja „Antoniusza i Kleopatry” W. Shakespeare’a.

4. 3 III 1937 r. Krzyżanowski Julian — Łukasz Opalińskiego paszkwil przeciw Radziejowskiemu.

5. 3 III 1937 r. Mikulski Tadeusz — O wydaniach poezji Adama Czahrowskiego.

6. 17 III 1937 r. Kułakowski Sergiusz — Polacy w utworach Mikołaja Leskova.

7. 19 V 1937 r. Stopa Paweł — Próba charakterystyki języków izolujących Afryki.

8. 2 VI 1937 r. Kumaniecki Kazimierz — O kilku rękopisach Oppiana „Halieutica”.

2. Wydział II.

Przewodniczącym Wydziału był p. Marcelli Handelsman, Zastępcą Przewodniczącego — p. Tadeusz Brzeski, Sekretarzem — p. Władysław Tatarkiewicz, Zastępcą Sekretarza — p. Zygmunt Batowski.

W okresie sprawozdawczym Wydział odbył 10 zebrań naukowych, na których przedstawiono 12 referatów, a mianowicie:

1. 20 X 1936 r. Hartleb Kazimierz — Z dworu Zygmunta I. Jan Zambocki — Dworzanin i sekretarz.
2. 15 XII 1936 r. Assorodobraj Nina — Zagadnienie rąk roboczych w zaraniu industrializacji.
3. 15 XII 1936 r. Morawski Kalikst — Polacy i sprawa polska w dziejach Italii od 1830 do 1866.
4. 25 I 1937 r. Mańkowski Tadeusz — Podwarszawskie fabryki pasów polskich.
5. 15 II 1937 r. Rewski Zbigniew — Pałac Bielińskich w Starym Otwocku.
6. 9 III 1937 r. Jasnowski Józef — Mikołaj Czarny Radziwiłł.
7. 13 IV 1937 r. Gluecksmann Stefan — Ruchy społeczne w Gdańsku w początkach reformacji (1522—1526).
8. 10 V 1937 r. Lorentz Stanisław — Jan Krzysztof Glaubitz, architekt wileński XVIII wieku.
9. 24 V 1937 r. Hahr August — Stosunki artystyczne między Polską a Szwecją we wczesnym okresie Wazów.
10. 24 V 1937 r. Sinko-Popielowa Krystyna — Tajemnica nagrobka Spytka Jordana.
11. 8 VI 1937 r. Nawroczyński Bogdan — Cechy charakterystyczne polskiej literatury pedagogicznej.
12. 10 VI 1937 r. Pelikán Ferdynand — Charakterystyka filozofii narodowej czeskosłowackiej.

2-a. Sekcja nauk prawniczych i ekonomicznych.

W okresie sprawozdawczym Sekcja odbyła 1 własne zebranie, na którym wygłoszony został następujący referat:

17 XI 1936 r. Brzeski Tadeusz — Prawo i gospodarstwo, spór o pierwszeństwo.

Poza tym Sekcja odbywała zebrania wspólnie z Wydziałem II T. N. W.

3. Wydział III.

Przewodniczącym Wydziału był p. Stanisław Józef Thuggutt, Zastępcą Przewodniczącego — p. Stefan Mazurkiewicz, Sekretarzem — p. Kazimierz Kuratowski, Zastępcą Sekretarza — p. Czesław Białobrzegi.

W okresie sprawozdawczym Wydział odbył 7 zebrań naukowych, na których przedstawiono 33 referaty, a mianowicie:

1. 27 X 1936 r. P o ż a r y s k i W ł a d y s ł a w — Kreda okolic Uniejowa.
2. 27 X 1936 r. L e w i ń s k i J a n — Z geologii okolic Kalisza.
3. 27 X 1936 r. M i l i c e r - G r u ż e w s k a H a l i n a — O prawdopodobnej aproksymacji funkcji skończonej liczby momentów zmiennych równoważnych.
4. 27 X 1936 r. B r a u n S t e f a n i a — O uniformizacji zbiorów mierzalnych B .
5. 27 X 1936 r. P i c c a r d S o p h i e — Uogólnienie pewnego twierdzenia p. Sierpińskiego z teorii stosunków.
6. 27 X 1936 r. P o l a k A. — Uwagi o ciągłych przekształceniach.
7. 27 X 1936 r. M i c h a ł A. D. i P a x s o n E. W. — O różnicze w przestrzeni liniowej abstrakcyjnej.
8. 24 XI 1936 r. G a d o m s k i J a n — TV Cassiopeiae.
9. 24 XI 1936 r. W e b b D o n a l d L. — Algebra wartościowej logiki.
10. 24 XI 1936 r. R i d d e r J. — O całce Cesàro-Perrona.
11. 19 I 1937 r. S i e r p i ń s k i W a c ł a w — Uwaga o mocy zbiorów, mających własność Baire'a.
12. 19 I 1937 r. S i e r p i ń s k i W a c ł a w — Przekształcenia ciągłe, a przekształcenia z pomocą funkcji ciągłych.
13. 19 I 1937 r. P i c c a r d S o p h i e — Rozwiązanie zagadnienia p. Ruziewicza z teorii stosunków dla liczb kardynalnym $m < \aleph_\alpha$.
14. 19 I 1937 r. S z p i l r a j n E d w a r d — O zbiorach i funkcjach bezwzględnie mierzalnych.
15. 19 I 1937 r. R u z i e w i c z S t a n i s ł a w — Uogólnienie kilku twierdzeń równoważnych hipotezie continuum.
16. 19 I 1937 r. M a z u r k i e w i c z S t e f a n — O aproksymowaniu funkcji ciągłych zmiennej rzeczywistej przez sumy częściowe szeregu potęgowego.

17. 19 I 1937 r. Miller Edwin W. — O pewnej własności rodzin zbiorów.
18. 25 II 1937 r. Kamiński Marian — O minerałach arsenowych z fliszu karpackiego okolicy Liska.
19. 25 II 1937 r. Zaniewska-Chlipalska Eugenia — O składzie chemicznym pewnych adularów.
20. 25 II 1937 r. Sierpiński Wacław — O pewnym twierdzeniu z ogólnej teorii mnogości równoważnym twierdzeniu Łuzina.
21. 25 II 1937 r. Kobrzyński Zygmunt — Teoria wyznaczników logicznych.
22. 25 II 1937 r. Kozakiewicz Wacław — O pewnym twierdzeniu Gliwenki.
23. 16 III 1937 r. Kołaczkowska Maria i Przyłęcki Stanisław — Badania rentgenometryczne połączeń tyrozyny z wielocukrami.
24. 16 III 1937 r. Przyłęcki Stanisław i Cichocka Jadwiga — Połączenia peptydów z węglowodanami.
25. 16 III 1937 r. Lipiński S. — Nova Herculis 1934.
26. 11 V 1937 r. Miłobędzki Tadeusz, Koliłowska J. H. i Berkan Z. — O otrzymywaniu kwasu podfosforowego z fosforu czerwonego.
27. 11 V 1937 r. Kampioni-Zakrzewska Maria — O glaukonicie z margli kredowych okolicy Żurawna.
28. 11 V 1937 r. Eilenberg Samuel — O wielosprzęgłości powierzchni zamkniętych.
29. 24 VI 1937 r. Rotblat Józef — Badanie absorpcji twardych promieni γ za pomocą efektu fotojądrowego w berylu.
30. 24 VI 1937 r. Rotblat Józef — Promieniotwórczość wzbudzona przez prędkie neutrony i ich nieelastyczne zderzenia.
31. 24 VI 1937 r. Thugutt Stanisław Józef — O newtonicie, pochodnym glinodwukrzemianu potasowego.
32. 24 VI 1937 r. Tarski Alfred — O ciałach i funkcjach zbiorów addytywnych i moltiplikatywnych.
33. 24 VI 1937 r. Smulikowski Kazimierz — O anortoklazie z Pico de Teyde.

4. Wydział IV.

Przewodniczącym Wydziału był p. Mieczysław Konopacki, Zastępcą Przewodniczącego — p. Jan Sosnowski, Sekretarzem — p. Witold Stefański, Zastępcą Sekretarza — p. Wacław Roszkowski.

W okresie sprawozdawczym Wydział odbył 7 zebrań naukowych, na których przedstawiono 34 referaty, a mianowicie.

1. 5 XI 1936 r. Przyłęcki Stanisław J. — Próba nowej klasyfikacji składników ustrojowych.

2. 5 XI 1936 r. Przyłęcki Stanisław J. — W sprawie inaktywacji substratów.

3. 5 XI 1936 r. Gajewski Wacław — Elementy flory polskiego Podola.

4. 5 XI 1936 r. Stefanowiczówna Krystyna, Rejmentówna Irena i Lublinerówna Karolina — Mszaki okolic Warszawy.

5. 5 XI 1936 r. Hackiewicz-Dubowska Mirosława — Roślinność gnijących pni puszczy Białowieskiej.

6. 3 XII 1936 r. Siemaszko Wincenty — Studia nad grzybami owadobójczymi Polski. I. Monografia rodzaju *Beauveria*. II. Gatunki *Spicaria (Isaria)* i *Metarrhizium*.

7. 3 XII 1936 r. Rose Maksymilian — Podłoże anatomiczne dystonii torsyjnej.

8. 3 XII 1936 r. Rose Maksymilian — O wybiórczym schorzeniu warstw kory mózgowej nieuraznego pochodzenia.

9. 14 I 1937 r. Krasuski Aleksander — Leopold Lafontaine i jego działalność w Polsce na przełomie XVIII i XIX wieku.

10. 14 I 1937 r. Mamelok Adolf Karol — Analiza zewnętrznych stosunków kości skroniowej i ich zależności od całokształtu czaszki.

11. 14 I 1937 r. Dzwonkowski Ludwik — Antropomorfologia mięśnia najszerzego grzbietu.

12. 14 I 1937 r. Hryniewiecki Bolesław — Michał Hieronim hr. Leszczye-Sumiński i jego studium o rozwoju paproci.

13. 4 II 1937 r. J a k i m o w i c z W ł a d y s ł a w — Rozstrzenie żyłne opon miękkich rdzenia i naczyniakowatość śródrzeniowa.

14. 4 II 1937 r. K u n i c k i A. — Krwotok mózgowy naśladowany przebiegiem klinicznym nowotwór mózgu.

15. 4 II 1937 r. K o s z ł a M. M. — Antropomorfologia m. piszczelowego przedniego (*m. tibialis anterior*).

16. 4 II 1937 r. S t e r l i n g W ł a d y s ł a w — Badania kliniczne nad t. zw. „odruchem chwytnym“.

17. 4 III 1937 r. K o p e ć S t e f a n — Doświadczenia nad wpływem przerw w odżywianiu na wzrost myszy. IV. Wpływ głodówek na osobniki stare.

18. 4 III 1937 r. W i l k u s E d w a r d — Poszukiwania nad wpływem przerw w odżywianiu na rozwój i wzrost karalucha.

19. 4 III 1937 r. K o p e ć S t e f a n — O dodatnim wpływie głodówek na wzrost larw brudnicy nieparki.

20. 4 III 1937 r. R o g a ł s k a M a r i a — Ramienice (*Characeae*) jezior Suwalszczyzny.

21. 4 III 1937 r. L u e r ó w n a A l i c j a — Fitoplankton Jeziorki i łachy wiślanej.

22. 4 III 1937 r. P a w ł o w s k a H e l e n a — Rozwój roczny fitoplanktonu w osadniku na Czerniakowie.

23. 7 V 1937 r. W a r d z i ń s k i K a z i m i e r z — Wzrost i rozwój gąsienic *Pieris brassicae* L. w zależności od ilości sztuk hodowanych razem.

24. 7 V 1937 r. L a n d o w s k i J a n — Wpływ odosobnienia i współbytowania na rozwój i wzrost larw *Periplaneta orientalis* L.

25. 3 VI 1937 r. B i l e w i c z S t a n i s ł a w — O zawartości glikogenu w całym ciele i w wątrobie larw *Rana temporaria* L. podczas przeobrażenia.

26. 3 VI 1937 r. K o p e ć S t e f a n — Studia nad przebiegiem i naturą normalnych wahań w ciężarze ciała myszy. I. Obraz dimorfizmu płciowego w przebiegu wahań.

27. 3 VI 1937 r. A d a m s k a H e n r y k a — Studia nad przebiegiem i naturą normalnych wahań w ciężarze ciała myszy. II. Wpływ gruczołów płciowych na przebieg wahań.

28. 3 VI 1937 r. Pliszka Franciszek — Obserwacje nad natężeniem procesów oddechowych u ryb.

29. 3 VI 1937 r. Ostouch Marian — W sprawie wydzielania pepsyny przez komórki główne gruczołów żołądka.

30. 3 VI 1937 r. Godlewski Henryk — Kilka obserwacji nad mikrospoielaniem, dokonanych przy pomocy nowego aparatu, pozwalającego na bezpośrednie śledzenie tego procesu.

31. 3 VI 1937 r. Bassalik Kazimierz i Bielikowicz Helena — Badania nad biosem II.

32. 3 VI 1937 r. Bassalik Kazimierz i Glezer Anna — Badania nad biosem III.

33. 3 VI 1937 r. Bassalik Kazimierz i Lifszyc Estera — Badania nad biosem IV.

34. 3 VI 1937 r. Bassalik Kazimierz i Kołodna G. — Wpływ magnezu na tworzenie tłuszczu u grzybków.

5. Wydział V.

Przewodniczącym Wydziału był p. Aleksander Wasiutyński, Zastępcą Przewodniczącego — p. Wiesław Chrzanowski, Sekretarzem — p. Kazimierz Bassalik.

W okresie sprawozdawczym Wydział odbył wspólnie z Wydziałami Akademii Nauk Technicznych 8 zebrań naukowych, na których przedstawiono 21 referatów, a mianowicie:

1. 16 IX 1936 r. Wolfke Mieczysław i Keesom W. — Badania nad elektryczną przewodnością ciekłego helu.

2. 24 XI 1936 r. Wierzbicki Witold — Bezpieczeństwo budowli jako zagadnienie prawdopodobieństwa.

3. 13 I 1937 r. Pieńkowski Stefan — Badania nad ekranami rozpraszającymi. III.

4. 24 II 1937 r. Wolfke Mieczysław — Zjawisko magneto-kaloryczne w ciekłym tlenie.

5. 24 II 1937 r. Pogorzelski Witold — Układy wielkości elektromagnetycznych.

6. 3 III 1937 r. Świętosławski Wojciech i Pomorski J. — Termoregulatory i termostaty stosowane przy pomiarach długotrwałych przemian cieplnych.

7. 3 III 1937 r. Świątosławski Wojciech i Pomorski J. — Urządzenia do automatycznej rejestracji w badaniach długotrwałych przemian cieplnych.

8. 3 III 1937 r. Świątosławski Wojciech — Charakterystyka węgla gazowych na podstawie krzywych liczb spiekania mieszanin dwuskładnikowych.

9. 3 III 1937 r. Świątosławski Wojciech i Hantke G. — O zdolności spiekania węgla lub paku w mieszaninach dwu lub trójskładnikowych, zawierających inne węgle lub obojętne środki rozcieńczające.

10. 3 III 1937 r. Bassalik Kazimierz — Jakość włókna lnu w zależności od mechanicznego składu podłoża, na którym len był uprawiany.

11. 9 VI 1937 r. Bujak J. — Ciśnienie doładowania a przyrost mocy silników Diesla.

12. 16 VI 1937 r. Rożański Adam — Badania nad wynikami drenowania.

13. 16 VI 1937 r. Broniewski Witold i Robowski W. — O mechanicznych własnościach żelaza „Armco” po zgniocie.

14. 16 VI 1937 r. Broniewski Witold i Kowalski W. — O mechanicznych własnościach stopów cynku z glinem.

15. 16 VI 1937 r. Broniewski Witold i Perlberg M. — O termicznej obróbce srebra I próby.

16. 16 VI 1937 r. Broniewski Witold, Bernaciak P. i Błażewski S. — O mechanicznych własnościach stopów glinu z magnezem.

17. 16 VI 1937 r. Krupkowski Aleksander i Balicki M. — Nowa teoria rekrytalizacji utwardzonych przez zgmiot metali, zilustrowana na miedzi.

18. 16 VI 1937 r. Krupkowski Aleksander i Balicki S. — Badania nad szybkością utleniania się ciekłego bizmutu przy zastosowaniu ulepszonej metody.

19. 16 VI 1937 r. Skąpski Adam, Mazanek T. i Wanner K. — Kontrola tlenu i wtrąceń w produkcji stali.

20. 16 VI 1937 r. Skąpski Adam i Maksymiak S. — Zawartość tlenu w stali i wielkość ziaren badanych metodą Mc. Quaid-Ehn'a.

21. 23 VI 1937 r. Mrozowska I. — O polaryzacji światła po przejściu przez szkła rozpraszające.

B. Działalność Komisji.

1. Komisja Językowa.

Przewodniczącym Komisji był p. Stanisław Szober, Sekretarzem — p. Halina Koneczna.

W okresie sprawozdawczym Komisja odbyła 6 posiedzeń, na których przedstawiono 10 referatów i wzmianek, a mianowicie:

1. 18 XI 1936 r. Straka Jerzy — L'élargissement consonantique du radical des noms slaves et la notion du suffixe.

2. 9 XII 1936 r. Friedrich Henryk — Kilka uwag o mazurzeniu.

3. 10 II 1937 r. Koneczna Halina — Wpływ akcentu na artykulację głosek.

4. 24 II 1937 r. Koneczna Halina — Z fonetyki wielkopolskiej.

5. 24 II 1937 r. Friedrich Henryk — Zagadnienia dialektologii historycznej.

6. 24 II 1937 r. Tarnacki Józef — O pracy Z. Stieberta „Izoglosy gwarowe na obszarach dawnych województw Łęczyckiego i Sieradzkiego”.

7. 17 III 1937 r. Calleman Birger — Badania eksperymentalne artykulacji głosek mazowieckich.

8. 26 V 1937 r. Koneczna Halina — O dyftongach emfaticznych w gwarach polskich.

9. 26 V 1937 r., Hlebowiczówna Ludmiła — Właściwości artykulacyjne nosówek paryskich.

10. 16 VI 1937 r. Tarnacki Józef — Kryteria podziału językowego Polesia.

2. Sekcja Orientalistyczna.

Przewodniczącym Sekcji był p. Stanisław Schayer, Wiceprzewodniczącym — ks. Jan Szeruda, Sekretarzem — p. Witold Jabłoński (do 1 I 1937 r.) i p. Stanisław Szachno (od 1 I 1937 r.), Skarbnikiem — p. Aleksander Chojnacki.

W okresie sprawozdawczym Sekcja odbyła 7 posiedzeń naukowych, na których wygłoszono 7 referatów, a mianowicie:

1. 1 XI 1936 r. Ś m i e s z e k A n t o n i — O kosmogoniach egipskich.

2. 13 XII 1936 r. J a b ł o ń s k i W i t o ł d — O pluralizmie chińskim.

3. 2 II 1937 r. P e r a d z e G r z e g o r z — O gruzińskiej wersji księgi Hioba.

4. 7 III 1937 r. J a w o r s k i J a n — O początkach powieści chińskiej.

5. 25 IV 1937 r. M i n i s t e r I t o — O kryzysie współczesnym myśli japońskiej.

6. 11 V 1937 r. F r i e d r i c h J. — Egipt i Syria w walce o panowanie w Syrii.

7. 13 VI 1937 r. K s. S z e r u d a J a n — O mitologii zachodnio semickiej w świetle tekstów z Ras Szamry.

Sekcja liczy 18 członków. Frekwencja na posiedzeniach wynosiła przeciętnie około 15 osób, nie licząc zaproszonych gości.

W roku sprawozdawczym Sekcja straciła długoletniego swego członka, ś. p. ks. Józefa Bromskiego.

W związku z powołaniem do życia przy Wydziale I Tow. Nauk. Warsz. Komisji Orientalistycznej, Sekcja Orientalistyczna na posiedzeniu w dniu 13 czerwca 1937 r. postanowiła od tej daty wszystkie swoje czynności zawiesić, zaś majątek swój, za zgodą Wydziału II T. N. W., wyrażoną dnia 10 maja 1937 r., przekazać nowopowstałej Komisji Orientalistycznej.

3. Komisja Atlasu Historycznego Polski.

Przewodniczącym Komisji był p. Marceli Handelsman, Wiceprzewodniczącym — p. Oskar Halecki, Sekretarzem — p. Stanisław Arnold.

Prace nad mapą woj. płockiego w w. XVI prowadzone były nadal w Seminarium Historii Gospodarczo-społecznej i Geografii Historycznej U. J. P. pod kierunkiem p. Stanisława Arnolda.

W roku sprawozdawczym Komisja nie odbywała posiedzeń.

4. Komisja Bibliograficzna.

Przewodniczącym Komisji był p. Stefan Demby, Sekretarzem, a zarazem redaktorem Bibliografii Polskiej 1901-1925 — p. Jan Muszkowski.

Zadaniem Komisji w okresie sprawozdawczym było kontynuowanie opracowania Bibliografii Polskiej 1901—1925. Gromadzenie materiału zostało ukończone już w okresie poprzednim, w którym doprowadzono do liczby 125.383 pozycji bibliograficznych. Redaktor zajęty był przygotowywaniem kartoteki do druku. Praca polega na tym, że kartka za kartką uzyskuje ostateczną redakcję, przy czym kartki w przeważającej większości muszą być przepisywane. W okresie sprawozdawczym opracowano w ten sposób 4.970 kartek, co wraz z opracowanymi poprzednio w liczbie 9.560, daje w sumie 14.530 kartek.

5. Komisja Historyczna.

Przewodniczącym Komisji, a zarazem Kierownikiem wydawnictw i Redaktorem „Roczników” Komisji, był p. Józef Siemieński, Zastępcami Przewodniczącego — pp.: Zygmunt Batowski i Oskar Halecki, Sekretarzem — p. Antoni Rybarski, Zastępcą Sekretarza — p. Stanisław Antoni Groniowski.

W roku sprawozdawczym Komisja odbyła 2 posiedzenia, na których wygłoszono 2 referaty, a mianowicie:

1. 18 XI 1936 r. K a r w a s i ń s k a J a d w i g a—Sprawa wydania rachunków sejmowych.

2. 1 VI 1937 r. P i s k o r s k a H e l e n a — Archiwum Rady m. Torunia.

Grono archiwistów Archiwum Głównego opracowywało w dalszym ciągu inwentarz historyczny Archiwum Koronnego.

Dzięki zasiłkowi Funduszu Kultury Narodowej wydano drukiem tom III wydawnictwa p. t.: „Dyaryusze Sejmowe z wieku XVIII”. Tom ten zawiera diariusze sejmów z lat 1750, 1752, 1754 i 1758 w opracowaniu wydawniczym p. Władysława Konopczyńskiego.

C. Działalność Gabinetów i Zakładów Badawczych.

1. Gabinet Aktynometryczny.

Kierownikiem Gabinetu Aktynometrycznego był w dalszym ciągu p. Władysław Gorczyński, w pracach kancelaryjnych i bibliotecznych pomagała mu p. K. Dobrzyńska, a w opracowaniach map i wykresów — p. Roman Weroczy.

Zbiory biblioteczne znacznie wzrosły w okresie sprawozdawczym z powodu przekazania z biblioteki Kierownika (czasowo umieszczonej w laboratorium w Nicei) przeszło półtorej tony publikacji.

W związku z powołaniem do życia Rady Nauk Ścisłych i Stosowanych oraz szeregu Komitetów dla poszczególnych grup nauk, Kierownik Gabinetu brał stały udział w posiedzeniach Komitetu Geodezyjno-Geofizycznego (w charakterze zastępcy przewodniczącego do spraw geofizycznych) oraz Komitetu Geograficznego.

We wrześniu 1936 r. Kierownik Gabinetu, jako delegat Polskiej Akademii Umiejętności, wyjeżdżał z delegacją polską na zjazd Unii Międzynarodowej Geodezyjno-Geofizycznej w Edynburgu, a także na posiedzenia w Oxfordzie (konferencja Ozonu Atmosferycznego oraz Komisji Promieniowania Słonecznego). Z powodu nieprzybycia delegata, prof. K. Weigla, przewodnictwo całej delegacji polskiej spadło na Wł. Gorczyńskiego jako wiceprzewodniczącego delegacji.

W czasie trwania obrad w Oxfordzie i w Edynburgu wygłosił Kierownik Gabinetu referaty, podane poniżej. Na jego wniosek został zapoczątkowany w łonie Międzynarodowej Asocjacji Meteorologicznej specjalny Komitet Studiów (Comité d'Etudes) nad Atlasem Klimatycznym. Prace nad przygotowaniem wykresów trwają w Gabinetcie od dłuższego już czasu.

Również dla porównania klimatu słonecznego Polski z odpowiednimi stosunkami w innych częściach Europy i świata, prowadzone były w Gabinetcie systematyczne opracowania. Specjalnie uwzględnione były porównania polskich wybrzeży Bałtyku (głównie na zasadzie już ogłoszonych pomiarów akty-

nometrycznych i heliograficznych w Gdańsku oraz poprzednio uzyskanych materiałów w Nowym Porcie i Gdyni).

Na zaproszenie Akademii Nauk Technicznych Kierownik Gabinetu przeglądał opracowanie Słownika Meteorologii, zestawionego pod kierunkiem prof. K. Szulca przez grono współpracowników Państwowego Instytutu Meteorologicznego.

Kierownik Gabinetu ogłosił w okresie sprawozdawczym:

- 1) A new Climatological Atlas for the World. International Union of Geodesy and Geophysics. Edinburgh, September, 1936;
- 2) Riviéra comme type spécial du climat. Importance de son étude méthodique pour la Science et les applications pratiques. Mémoire présenté à l'Association de Météorologie de l'Union Int. de Géodesie et de Géophysique. Edinburgh, 1936;
- 3) Sprawozdanie ze zjazdów Unii Geodezyjno-Geofizycznej w Edynburgu i w Oxfordzie. Referat wygłoszony na posiedzeniu Polskiego Towarzystwa Geograficznego w dniu 18 grudnia 1936 r. w Warszawie i przeznaczony do druku w „Przeglądzie Geograficznym“;
- 4) Special importance of actinometric and solar climatic investigations in different rivieras of the world. Communication read by the author on September 16 th, 1936, at the Oxford meeting of the International Commission of Solar Radiation. Vol. 72. February 1937. „The Meteorological Magazine“. London, 1937;
- 5) Actinomètres thermo-électriques (solarimètres, pyréliomètres et diffusomètres pour la lecture directe et enregistreurs). Revista Portuguesa de Geofísica „A Terra“. Nr. 26. Novembre de 1936; Nr. 27, Janeiro de 1937. Coimbra 1937.

Na zaproszenie grupy uczonych rosyjskich przesłał Kierownik Gabinetu artykuł aktynometryczny do Księgi Jubileuszowej ku uczczeniu działalności prof. Kalitina (kierownika Działu Aktynometrycznego w Obserwatorium w Słucku pod Leningradem)); także na zaproszenie dyrektora Instytutu Meteorologicznego w Buenos Aires została opracowana broszura o metodach pomiarów aktynometrycznych dla opublikowania w języku hiszpańskim.

2. Gabinet Filologiczny.

Kierownikiem i kuratorem Gabinetu był p. Julian Krzyżanowski. W okresie sprawozdawczym korzystał on z bezinteresownej pomocy asystenta U. J. P., dra Tadeusza Mikulskiego,

z pracy stypendysty F. K. N., mgra Jana Gada, oraz wolontariuszy, zwłaszcza pp. Ireny Krzyżanowskiej i Ewy Kołaczekowskiej.

Pracownia Gabinetu otwarta była codziennie, korzystanie z niej jednak było utrudnione przez prace inwentaryzacyjno-katalogowe. W okresie sprawozdawczym zinwentaryzowano i skatalogowano na kartkach 3730 dzieł (NN 1—2226, 3000—4303, 10000—10201), t. j. 5760 tomów, oraz przygotowano do katalogowania dział odbitek. Nie skatalogowano dotąd około 1500 dzieł, 700 kompletów czasopism oraz 2500 odbitek.

Przyrost biblioteczny wynosił 523 dzieł, drogą kupna i darów. Zakupiono 200 dzieł, resztę ofiarowali pp.: Prof. Wędkiewicz 1, Prof. Bystron 3, L. H. Morstin 3 (w tym dwa roczniki pisma „Muzeion”), St. Miłaszewski 5, K. Makuszyński 6, Doc. K. Piekarski 20, Dr W. Weintraub 25, Dr T. Mikulski 42, T. N. W. 50, P. Swierczewska 68, Prof. Krzyżanowski 100.

Prace wydawnicze Gabinetu, posunąwszy się nieco naprzód, nie weszły dotąd w stadium realizacji.

3. Gabinet Matematyczny.

Kierownikiem Gabinetu był p. Samuel Dickstein, asystentem tytularnym od dnia 23 XI 1936 r. — p. Zygmunt Kobrzyński.

W okresie sprawozdawczym rozszerzono lokal Gabinetu o jedną salę. W chwili obecnej lokal ów przy Bibliotece Narodowej J. Piłsudskiego (Krakowskie Przedmieście 32) składa się z magazynu bibliotecznego, sali do pracy, gabinetu kierownika i czytelnia.

Do dnia 30 VI 1937 r. zinwentaryzowano i przesygnowano 530 druków (543 voluminów). Uporządkowano chronologicznie zbiór czasopism. Przyjęto i wciągnięto do księgi akcesji 3385 druków (1007 vol), otrzymanych w zamian za „Prace matematyczno-fizyczne” lub drogą drobnych darów. Otrzymano od Prof. S. Dicksteina 12 skrzyń książek. Z inicjatywy Prof. S. Dicksteina otrzymano od p. Haliny Kraheleskiej niezmiernie cenny dar w postaci 44 teczek rękopisów, pozostałych po jej ojcu, Prof. Janie Śleszyńskim.

Z czytelnia Gabinetu korzystało 50 osób. Zwiedziło Gabinet 15 osób, w tym 5 profesorów z zagranicy.

W chwili obecnej Gabinet liczy powyżej 10 tysięcy dzieł. Liczba ta nie obejmuje czasopism.

Gabinet Matematyczny jest siedzibą Grupy Polskiej, współpracującej z Akademią Międzynarodową Historii Nauk. Prezesem Grupy Polskiej jest wiceprezes Akademii, Prof. S. Dickstein.

4. Gabinet Nauk Historycznych.

Gabinet Nauk Historycznych, tak jak lat poprzednich, pozostawał pod kierownictwem p. Marcelego Handelsmana. Asystentami byli pp.: Aleksy Bachulski, który opracowywał katalog rękopisów Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, i Halina Bachulska, która prowadzi prace, związane z wydawnictwem bibliografii historii polskiej 1815—1914.

W charakterze stałych pracowników Gabinetu Nauk Historycznych pozostali w roku bieżącym pp.: Wanda Konarska i Ryszard Przelaskowski, współredaktor przygotowywanej do druku Bibliografii Historii Polskiej. Siłą pomocniczą, pracującą okresami, była p. Koneczkówna.

Cały wysiłek pracowników bibliograficznych skierowany został na przygotowanie do druku I części Bibliografii, która obejmie „Wiadomości wstępne”. Z jednej więc strony p. Konarska opracowywała cały pozostały, a konieczny jeszcze do przerobienia, materiał na terenie bibliotek warszawskich (Narodowej, Uniwersyteckiej i Publicznej), z drugiej strony intensywnie prowadzone były prace redakcyjne.

W zakresie zbierania materiałów bibliograficznych opracowano Przewodnik Bibliograficzny za lata 1901—1927, Pohoskiej „Dydaktykę Historii” (2 wyd.) i Handelsmana „Historykę” (2 wyd.), poza tym uzupełniano już tylko braki, nieraz b. poważne, istniejące w dawniej przerabianych materiałach (roczniki, tomy, zeszyty). Zasadnicze braki w bibliotekach warszawskich nie pozwolą na zupełne wyrównanie luk, istniejących w opracowanych wydawnictwach ciągłych.

Równoległe do zbierania materiałów bibliograficznych odbywało się ich kopiowanie i włączanie do katalogu alfabetycznego (t. zw. II egz.). Od połowy roku sprawozdawczego włączanie uległo przerwie, ponieważ p. Konarska cały swój czas musiała

poświęcić wyłącznie na pracę w bibliotekach. Zaległości stąd wynikłe wynoszą 5—6 tys. kartek drugiego egzemplarza.

W zakresie prac redakcyjnych napływający materiał 1 egzemplarza segregowany był stale na IX działów, poza tym intensywnie prowadzono prace nad zredagowaniem I części Bibliografii.

Na szeregu zebrań redakcyjnych, w ciągu samego segregowania materiałów, uchwalono, że część I Bibliografii składać się będzie z 7 zasadniczych działów, a mianowicie: I. Bibliografie, II. Encyklopedie, III. Ogólne opracowanie historii powszechnej, IV. Opracowanie historii polskiej XIX w., V. Wydawnictwa ciągłe, VI. Rozwój historiografii polskiej i teoria historii, VII. Biblioteki, Muzea, Archiwa.

W związku z kwalifikowaniem materiału do działów i poddziałów (tym bardziej zaś do grup i podgrup) wynikła konieczność sprawdzenia całego szeregu kartek na podstawie autopsji, a jako skutek pewnych zmian redakcyjnych natury ogólnej wynikła konieczność przejrzenia niektórych z pozostałych części bibliografii. Kartka po kartce ponownie przejrzone zostały: części: IX (około 21 tys. kartek), VI (około 15 tys.) i II (około 3 tys. kartek).

Ustalono, że przeprowadzone zostaną 3 redakcje I części. Pierwsza redakcja jest skończona, druga w toku.

Gabinet Nauk Historycznych otwarty był w dni powszednie od godziny 10 do 14 i od 18 do 20, w soboty tylko od 10 do 13.

W Gabinetcie Nauk Historycznych pracowali, prócz członków Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, doktoranci i bardziej zaawansowani studenci z seminariów pp. prof.: Bałabana, Czarnowskiego, Haleckiego, Handelsmana, Korduby, oraz p. prof. Paszkiewicz z oddziału Wolnej Wszechnicy Polskiej w Łodzi.

Dla ułatwienia pracy sprowadzono do Biblioteki Gabinetu Nauk Historycznych druki, bądź rękopisy z Biblioteki Narodowej, Centr. Wojsk., Ordynacji Krasińskich, Ordynacji Zamoyskiej i Biblioteki Publicznej w Warszawie, oraz z następujących bibliotek po za warszawskich: Biblioteka Sejmu Śląskiego w Katowicach, Książnica Miejska im. Kopernika w Toruniu, Biblioteka Uniwersytecka w Wilnie i Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie.

Z Gabinetu Nauk Historycznych wypożyczane były książki do Instytutu Historycznego Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego oraz do Instytutu Wschodniego.

Biblioteka Gabinetu Nauk Historycznych liczy 3111 numerów dzieł skatalogowanych; w roku bieżącym księgozbiór Gabinetu powiększył się zatem o 161 numerów inw., nie licząc tych voluminów wydawnictw ciągłych, które w liczbie kilkudziesięciu przybywają rok rocznie i są wciągane pod numerami już istniejącymi.

Z ofiarodawców na rzecz Gabinetu Nauk Historycznych wymienić należy: Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Historycznego, Kasę im. Mianowskiego, p. Z. Swierczewską i p. J. Sunderlanda.

W roku sprawozdawczym Gabinet otrzymał w charakterze depozytu od p. dr A. Bachulskiego 197 vol. książek z zakresu historii kościoła i hagiografii. Są one skatalogowane osobno i oddane do ogólnego użytku czytelników na prawach książek z księgozbioru Gabinetu Nauk Historycznych.

5. Instytut Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego.

Przewodniczącym Instytutu był p. Mieczysław Bogucki, Sekretarzem — p. Leon Buszkowski, Skarbnikiem — p. Kazimierz Białaszewicz.

W skład Instytutu wchodziły następujące Zakłady: a) Zakład Biologii Ogólnej, b) Zakład Fizjologii, c) Zakład Neurobiologii, d) Stacja Hydrobiologiczna na Wigrach, e) Stacja Morska w Helu, f) Poleska Stacja Biologiczna w Pińsku, g) Biblioteka.

a) Zakład Biologii Ogólnej.

Kierownikiem Zakładu był p. Romuald Minkiewicz, asystentami młodszymi — pp.: Zygmunt Czerniewski, Wiktor Wacław Nowiński i Henryk Teleżyński.

W okresie sprawozdawczym Kierownik Zakładu wykonał i ogłosił drukiem pracę p. t.: Prawa różnic płciowych w ubarwieniu owadów (z 11 tablicami synoptycznymi po za tekstem). Polskie Pismo Entomologiczne, t. XIV—XV.

b) Zakład Fizjologii.

Kierownikiem Zakładu był p. Kazimierz Białaszewicz, asystentkami starszymi — pp.: Liliana Lubińska i Genowefa Szwejkowska.

W roku sprawozdawczym wykonano w Zakładzie i ogłoszono drukiem następujące prace: 1) K. Białaszewicz — Badania nad przemianą materii i energii w czasie rozwoju owadów. IV. Zmiany składu chemicznego jedwabników w ostatnim okresie ich życia larwalnego. *Acta Biol. Exper.* t. 11; 2) J. Konorski i L. Lubińska—*Sur le caractère apparent des troubles de l'excitabilité nerveuse pendant la curarisation partielle par l'ion magnésien.* *Arch. Intern. de Physiol.* t. 44; 3) J. Konorski i L. Lubińska—*A propos de l'action de la strychnine sur la préparation périphérique neuro-musculaire.* *Acta Biol. Exper.* t. 11; 4) J. Konorski i S. Miller—*Further remarks on two types on conditioned reflex.* *Journ. of Gen. Psychology.*

c) Zakład Neurobiologii.

Kierownikiem Zakładu był p. Kazimierz Orzechowski, zastępcą kierownika — p. Władysław Jakimowicz, pomocniczą siłą naukową — p. Jerzy Choróbski (do dn. 1 X 1936), laborantką — p. Zofia Szymalska.

W okresie sprawozdawczym wykonano w Zakładzie i ogłoszono drukiem następujące prace: 1) J. Choróbski — Rola płynu mózgowo-rdzeniowego w patogenezie niektórych śródczaszkowych praw chorobowych. Cz. 1. Anatomia układu komorowego i podpajęczynówkowego. *Fizjologia płynu mózgowo-rdzeniowego. Chirurg Polski*, t. 2. Nr 3; 2) J. Choróbski — Rola płynu mózgowo-rdzeniowego w patogenezie niektórych śródczaszkowych spraw chorobowych. Cz. 2. O znaczeniu wentrykulografii w rozpoznawaniu guzów mózgowych i odmian wodogłowia. *Chirurg Polski* Nr 5, 1937; 3) J. Choróbski i A. Opolski — Operacyjne usunięcie torbieli w wyściółczaku w przypadku choroby umysłowej. *Neurologia Polska*, 1936; 4) Wł. Jakimowicz—Rozstrzenie żyłne opon miękkich rdzenia z naczyniakowatością śródrdzeniową. *Sprawozd. T. N. W. W.* IV, 1937; 5) Wł. Jakimowicz (część anatomiczna) i Wł. Sterling (część kliniczna)—Rozstrzenie żyłne opon miękkich rdzenia z naczyniakowatością śródrdzenio-

wą. Neur. Polska, 1937; 6) A. Kunicki—W sprawie naczyniaka oponowego. Neurologia Polska, t. 19, 1936; 7) A. Kunicki — Krwiotoki mózgowe z przebiegiem klinicznym naśladującym rozwój nowotworów. Chirurg Polski, t. 2, 1937; 8) A. Kunicki — Jamisty rozpad korzonkowych guzów rdzenia. Neurologia Polska, 1937.

Pracownicy Zakładu mieli następujące wykłady na posiedzeniach naukowych: a) *Warszawskiego Towarzystwa Neurobiologicznego*: 29 V 36 A. Kunicki—Przypadek rumienia i przejściowej ślepoty po wentrykulografii; 2) 29 X 36 A. Kunicki—Krótkie pokazy neurochirurgiczne (oponiak przyśrodkowy tylny, naczyniak nowotworowy opon, astrocytoma mózdzku, oponiak okolicy czołowej już demonstrowany przez Dr Fiszkautek pod tytułem „cnostosis supra hyperostosis frontalem. Cranium turriforme. Epilepsia Jacksoni"); 3) 26 XI 36 Wł. Sterling i Wł. Jakimowicz — Rozstrzenie żylnie opon miękkich rdzenia z naczyniakowatością śródrdzeniową i wylewem dordzeniowym; 4) 17 XII 36 J. Choróbski i I. Sznaiderman — Niezwykła torbiel w gwiaździanku mózgu; 5) 18 II 37 J. Choróbski, Gelbard i L. Prusak — Przypadek usuniętego craniopharyngioma z zespołem tłuszczowo-płciowym; 6) 29 IV 37 J. Choróbski — Przypadek skąpodrzewiaka lewego płatu czołowego z nietypowym zespołem klinicznym i wentrykulograficznym; 7) 20 V 37 A. Kunicki — Neuroepithelioma tylnej cz. komory III. Tłuszczak na podstawie mózgu. Niezwykły twór sztuczny w obrazie wentrykulograficznym; 8) 20 V 37 E. Herman i Wł. Jakimowicz — Torbiel koloidowa kom. III; 9) 20 V 27 R. Dreszer i Wł. Jakimowicz — Tętniak tętnicy mózgowej przedniej; 10) 26 V 37 J. Jarzymski i E. Ferens — Chrzęstniak zewnątrzmożgowy, który zaciskał układy płynowe mózgu i zdradzał się tylko objawami psychicznymi. Przypadek pooperacyjny, b) *Towarzystwa Psychiatrycznego*: 17 II 37 J. Choróbski i A. Opalski — Operowany przypadek torbieli mózgowej.

Materiał anatomiczny Zakładu liczy 289 przypadków. W okresie sprawozdawczym otrzymano 113 przypadków, z czego prawie połowę stanowią guzy układu nerwowego.

Materiał Zakład otrzymuje z oddziałów neurologicznych szpitala na Czystem (Dr Wł. Sterling i Dr E. Herman), z oddziału

Neurochirurgicznego Kliniki Neurologicznej U. J. P. (ogółem 65 przypadków, głównie bioptycznych) i zakładów prowincjonalnych (w Drewnicy, Kobierzynie, Świeciu i Rybniku). W najbliższym czasie spodziewany jest przybytek obfitszy materiału anatomicznego z Zakładu Psychiatrycznego w Choroszczy.

Z wyżej wymienionymi Zakładami prowincjonalnymi Zakład Neurobiologii pozostaje w kontakcie, dostarczając im wyniki badań w zamian za otrzymany materiał.

d) Stacja Hydrobiologiczna na Wigrach.

Kierownikiem Stacji był p. Alfred Lityński, asystentem starszym — p. Zygmunt Koźmiński, asystentem młodszym — p. Kazimierz Passowicz, laborantem — p. Włodzimierz Wasylenko.

Wykonano i ogłoszono drukiem następujące prace: 1) Z. Koźmiński — Über die Eigentümlichkeiten des Zooplanktons des Ohridsees. Verh. Intern. Ver. Limnol. VII, 1935; 2) J. Wiszniewski — Note sur le psammon du lac Ohrid. Verh. Int. Ver. Limnol. VII, 1935; 3) L. K. Pawłowski — Zur Ökologie der Hirudineenfauna der Wigryseen. Arch. Hydrobiol. i Ryb. t. X, 1936; 4) J. Rzoska — Über die Ökologie der Bodenfauna im Seenlitoral. Arch. Hydrobiol. i Ryb. t. X, 1936; 5) Z. Koźmiński — Morphometrische und ökologische Untersuchungen an Cyclopiden der Strenuus-Gruppe. Int. Revue Hydrobiol. XXXIII, 1936; 6) K. Tarwid — Tymczasowa notatka w sprawie różnicowania gatunkowego larw z grupy Chironomus Plumosus jeziora Wigierskiego. Arch. Hydrobiol. i Ryb. t. X, 1936.

W okresie sprawozdawczym wydany został tom X, Nr 1—3, Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa, organu Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach i Stacji Morskiej w Helu.

Dzięki zasiłkowi Funduszu Kultury Narodowej zorganizowana została druga wyprawa hydrobiologiczna na Polesie, która w składzie 15 osób, w tym 4 stypendystów Funduszu Kultury Narodowej, przeprowadziła w ciągu 3 miesięcy letnich 1936 r. badania na rzekach i jeziorach poleskich. Częściowe wyniki naukowe, w postaci 7 prac, złożone zostały do druku w Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa.

Asystent starszy Stacji, p. Z. Koźmiński, po uzyskaniu stypendium Funduszu Kultury Narodowej, wyruszył w podróż naukową do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

e) Stacja Morska w Helu.

Kierownikiem Stacji był p. Mieczysław Bogucki, asystentami starszymi — pp.: Kazimierz Demel (zoolog) i Borys Dixon (ichtiolog), asystentami młodszymi — pp.: Walerian Cięglewicz (ichtiolog), Zygmunt Mulicki (ichtiolog), Adam Bursa (algolog) oraz pp.: Stanisław Kijowski (hydrograf) i Władysław Mańkowski (planktolog), stypendyści Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W okresie sprawozdawczym wykonano i ogłoszono drukiem następujące prace: 1) Z. Raabe—Weitere Untersuchungen an parasitischen Ciliaten aus dem polnischen Teil der Ostsee. *Annal. Mus. Zool.* t. XI; 2) St. Markowski — Über die Trematodenfauna der baltischen Mollusken aus der Umgebung der Halbinsel Hel. *Bull. Acad. Pol. Sc.*; 3) St. Markowski — O cyklu rozwojowym i biologii tasiemca *Bothsiocephalus scorpii*. *Arch. Hydrob. i Ryb.* t. X; 4) K. Demel — Uzupełnienie do wykazu bezkręgowców i ryb Bałtyku Polskiego. *Arch. Hydrob. i Ryb.* t. X; 5) M. Buława — Die Lymphgefäße der Haut von Knochenfischen. *Bull. Acad. Pol. Sc.*; 6) M. Ramułt — Wioślarki Zatoki Puckiej. *Biul. Stacji Morskiej* Nr 1; 7) M. Bogucki i A. Netzel—Okresy rozrodu niektórych gatunków fauny Bałtyku. *Biul. Stacji Morskiej* Nr 1; 8) Wł. Mańkowski — Notatka o zooplanktonie Zatoki Gdańskiej. *Tamże*; 9) B. Kalocsay-Kalusza — Notatka o faunie wrotków polskich wód Bałtyku. *Tamże*; 10) St. Kijowski — Nieco danych o składzie chemicznym wód Zatoki Gdańskiej. *Tamże*; 11) W. Cięglewicz — Sprawozdanie z wyprawy statku badawczego „Ewa” na wody łotewskie w czerwcu 1936 r.; 12) K. Demel — Wzmianka o rzadkim okazie prawie symetrycznego skarpia. *Tamże*; 13) B. Dixon — The composition of the polish sprat catches in the Bay of Danzig. *Rapport et Procès Verbaux.*

W czasie od 22 VI do 1 VII 36 r. odbył się kurs hydrobiologiczny dla nauczycieli szkół średnich, a od 2 VII do 15 VII 36 roku — dla studentów uniwersytetów.

Kierownik Stacji brał udział w posiedzeniach Międzynarodowej Rady Badań Morza w Kopenhadze w czasie od 3 do 10 czerwca 1937 r.

Biblioteka Stacji liczy obecnie: książek — 684 tomy, czasopism 817 tomów i odbitek 1600.

Wydano „Prac Stacji Morskiej” t. II za 1934/35 r. i Nr I „Biuletynu Stacji Morskiej”.

f) Poleska Stacja Biologiczna w Pińsku.

W roku sprawozdawczym przy pomocy zasiłku, udzielonego przez Zarząd Funduszu Kultury Narodowej, wykonano budowę gmachu Poleskiej Stacji Biologicznej w Pińsku na zakupionym terenie o powierzchni 2.000 metrów kwadratowych. Kubatura budynku wynosi 1.150 m. sześć.

Urządzenia wewnętrzne Stacji znajdują się w stadium organizacji.

g) Biblioteka Instytutu.

Bibliotekarką była p. Aniela Szwejcerowa.

Biblioteka Centralna Instytutu im. Nenckiego liczy 1.765 dzieł naukowych w 3.600 tomach, 350 tytułów czasopism w różnych językach w ogólnej ilości 8.000 tomów, oraz przeszło 8.500 odbitek. Z tych uporządkowano i skatalogowano przeszło 5.000.

Biblioteka prowadzi wymianę z 36 państwami (z 250 instytucjami, w czym jest 47 instytucji polskich).

W roku sprawozdawczym Biblioteka uzupełniała braki w czasopiśmie bądź przez wymianę, bądź przez zakup brakujących tomów. W chwili obecnej Biblioteka prenumeruje 30 czasopism.

W okresie sprawozdawczym ukazały się następujące wydawnictwa Instytutu im. Nenckiego T. N. W.:

- 1) „Acta Biologiae Experimentalis” tom X,
- 2) „Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa” tom X, z. 1—2,
- 3) „Prace Stacji Morskiej” t. II, za 1934/35 rok,
- 4) „Biuletyn Stacji Morskiej” Nr I.

6. Instytut Nauk Antropologicznych i Etnologicznych.

Przewodniczącym Instytutu był p. Stanisław Poniatowski, Wiceprzewodniczącym — p. Jan Mydlarski.

W skład Instytutu wchodzi: a) Zakład Antropologii, b) Zakład Etnologii, c) Biblioteka, d) Muzeum antropologiczne, e) Sekcja posiedzeń naukowych.

Sekcja Orientalistyczna Instytutu została na podstawie porozumienia pomiędzy Instytutem a Wydziałem I T. N. W. przekształcona na Komisję Orientalistyczną tego Wydziału.

a) Zakład Antropologii.

Kierownikiem Zakładu był p. Jan Mydlarski, asystentem — p. Ireneusz Michalski, stałym współpracownikiem — p. Stanisław Żejmo-Żejmis. W okresie sprawozdawczym wykonano w Zakładzie i ogłoszono drukiem prace następujące: 1) J. Mydlarski — Die biometrischen Grundlagen zur Bewertung der Körpererziehungsergebnisse. Int. Sportärztekongress, Berlin 1936. Leipzig 1937; 2) J. Mydlarski—Antropologia Pomorza i Prus Wschodnich. Słownik Geograficzny Państwa Polskiego, t. I, Warszawa, 1937; 3) J. Mydlarski — Rodzaj Pithecanthropus w świetle nowszych badań. Przyroda i Technika XVI, 4, 1937; 4) J. Mydlarski—Zakład Antropologii Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego. Przegląd Antropologiczny, XI, 2, 1937; 5) J. Mydlarski—O możliwościach pracy naukowej w terenie. Wychowanie Fizyczne I (XVIII), 1, 1937; 6) S. Żejmo-Żejmis—Jeszcze o zagadnieniach geno-systematycznych. Kosmos B. LXII, 2, 1937; 7) S. Żejmo-Żejmis—Lapończycy. Przyroda i Technika, 1937; 8) M. Gryglaszewska-Puzynina—Spostrzeżenia nad sprawnością fizyczną różnych typów rasowych. Przegląd Fizjologii Ruchu, VIII, 3—4, 1937.

Ponadto I. Michalski wykonał pracę: Składniki rasowe Chińczyków, która drukuje się obecnie jako Nr 3 Prac Antropologicznych.

Na Zjeździe Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie w r. 1937 asystent Zakładu, p. I. Michalski, wygłosił referaty: 1. Składniki rasowe Chińczyków, 2. Kilka słów o występujących współcześnie formach kromanioidalnych.

I. Michalski przeprowadzał badania antropologiczne rodzin w pow. Mławskim. W badaniach antropologicznych Bojkowszczyzny, przeprowadzonych przy poborze, wzięli udział pp.: Żejmo-Żejmis, Michalski, T. Henzel i K. Wiązowski. Badania te były subsydiowane przez Fundusz Kultury Narodowej.

Zakład otrzymał w darze od Departamentu Uzupełnień Ministerstwa Spraw Wojskowych kilkanaście map i wykresów, dotyczących rozmieszczenia poszczególnych cech antropologicznych w Polsce.

b) Zakład Etnologii.

Kierownikiem Zakładu był p. Stanisław Poniatowski, starszym asystentem — p. Stanisław Dworakowski, młodszą asystentką — p. Maria Dworakowska.

Kierownik Zakładu w roku sprawozdawczym prowadził w dalszym ciągu swe badania nad zwyczajami pogrzebowymi i ich związkami z wierzeniami i prawem oraz gromadził materiały do pracy o stosunku kultur przedhistorycznych do kultur zasadniczych. Ponadto, z powodu zgonu w dniu 10 X 1936 r. ś. p. Czesława Pietkiewicza, stałego współpracownika Zakładu Etnologii, p. Poniatowski zajął się redakcją i drukiem pozostawionego w rękopisie przez ś. p. C. Pietkiewicza dzieła, które wyjdzie wkrótce z druku, jako tom 4 wydawanych przez Instytut „Prac Etnologicznych“.

Starszy asystent, p. Stanisław Dworakowski, 1) w lipcu i październiku 1936 r. prowadził badania terenowe w pow. Wysoko-Mazowieckim w związku z będącą na ukończeniu pracą swoją „Zwyczaje doroczne, codzienne, prawne i towarzyskie w pow. Wysoko-Mazowieckim“, 2) opracowywał na podstawie poprzednio przez siebie zebranych materiałów terenowych prace: „Zwyczaje weselne na Polesiu“ i „Wielka rodzina patryarchalna i ród na Polesiu“, 3) współpracował z kierownikiem zakładu przy wydawaniu wyżej wspomnianego dzieła ś. p. Pietkiewicza.

Młodsza asystentka, p. Maria Dworakowska, wykończyła pracę „Geneza dzwonu i bębna“, która będzie drukowana w „Pracach Etnologicznych“.

c) Biblioteka Instytutu.

Kierownikiem biblioteki był kierownik Zakładu Etnologii, p. S. Poniatowski, bibliotekarką—asystentka Zakładu Etnologii, p. M. Dworakowska. Kontynuowane było przesygnowanie biblioteki w związku z wycofaniem z biblioteki darów p. K. Stołyhwy. Praca ta znajduje się już na ukończeniu. Biblioteka powiększyła się w roku sprawozdawczym o przeszło sto numerów, otrzymanych drogą wymiany wydawnictw.

d) Muzeum antropologiczne.

Wobec niezłatwienia w roku sprawozdawczym sprawy wycofania przez prof. K. Stołyhwę jego darów, praca nad porządkowaniem Muzeum była zawieszona.

e) Sekcja posiedzeń naukowych.

W roku sprawozdawczym Sekcja odbyła 9 posiedzeń naukowych, na których wygłoszono 9 referatów:

1. 2 XII 1936 r. T a d e u s z H e n z e l — Skład rasowy ludności Polesia Zachodniego.
2. 16 XII 1936 r. M. G r y g ł a s z e w s k a - P u z y n i n a — Spostrzeżenia nad sprawnością fizyczną różnych typów rasowych.
3. 20 I 1937 r. R. F a l k o w s k i — Składniki rasowe ludności Norwegii Północnej.
4. 27 I 1937 r. M a r i a D w o r a k o w s k a — Geneza dzwonu i bębna.
5. 10 III 1937 r. J a n M y d l a r s k i — Zagadnienie pochodzenia człowieka w świetle nowszych badań.
6. 17 III 1937 r. C e z a r i a J ę d r z e j e w i c z o w a — Współczesna etnografia Polski i jej zadania.
7. 14 IV 1937 r. I r e n e u s z M i c h a l s k i — Składniki rasowe Chińczyków.
8. 21 IV 1937 r. S t a n i s ł a w D w o r a k o w s k i — Zwyczaje weselne w pow. Łuninieckim na Polesiu.
9. 9 VI 1937 r. A l e k s a n d e r O l e s z c z u k — Zwyczaje doroczne na Podlasiu.

7. Muzeum Archeologiczne im. Erazma Majewskiego.

Dyrektorem Muzeum był p. Włodzimierz Antoniewicz, kustoszem — p. Wiktor Ber, bibliotekarką honorową — p. Jadwiga Antoniewiczowa, preparatorem — p. Kazimierz Kuc.

Dyrektor Muzeum ogłosił drukiem następujące prace: 1) Drewniejszyje ostatki czelowieka w siewiero-wostocznoj Polsce i Litwie. Trudy II Międzynarodn. Konf. assocjacji izuczczetwiertnicznogo pirioda. V. Leningrad; 2) O kilku oszczepach krzemiennych, znalezionych na ziemiach polskich. Światowit, t. XVI; 3) Ksawery Chamiec. Słownik Biograficzny, 1936.

P. W. Ber ogłosił drukiem pracę p. t.: Warunki współpracy i bytu muzeów regionalnych w Polsce. Pam. Muzealny z. 6, 1937.

Pod redakcją p. Wł. Antoniewicza wyszedł z druku tom XVI „Światowita“ organu Muzeum. W zamian za Światowita uzyskano 43 prace i nawiązano stosunki wymienne z 10 nowymi instytucjami archeologicznymi (9 zagr. i 1 kraj.).

Biblioteka Muzeum liczy 362 dzieła w 383 tomach, 568 broszur i 331 czasopism w 1.447 tomach. W roku bieżącym ofiarowali Bibliotece swe prace pp.: Mgr M. L. Bernhardówna, Dr Z. Podkowińska, Ks. kan. Edmund Majkowski i Dr Kazimierz Majewski. Z Biblioteki korzystali głównie profesorowie, pomocnicze siły naukowe i słuchacze U. J. P. oraz kilku badaczy z po za Uniwersytetu.

Praca inwentaryzacyjna w Bibliotece posunęła się znacznie naprzód. Zinwentaryzowano i skatalogowano na kartkach nowego typu prawie wszystkie dzieła, pochodzące z darów p. Lucyny Majewskiej i z wymiany za Światowita, a także sporą część broszur. Pozostaje do zinwentaryzowania jeszcze około 300 broszur i wszystkie pisma.

Zbiory Muzeum wzbogaciły się szeregiem darów, ofiarowanych przez pp.: Leszka Szczypiorskiego, Kazimierza Stafińskiego i Wacławę Graniczną. Ilość osób, które zwiedziły Muzeum w r. b. wyniosła 1.552.

W okresie sprawozdawczym przystąpiono do nowego opracowania zbiorów i działu wystawowego Muzeum.

W Pracowni preparatorskiej rozpoczęto konserwację zabytków żelaznych i kontynuowano klejenie ceramiki, sporządzenie odlewów gipsowych ważniejszych zabytków, oraz kolorowa-

nie prac sztukatorskich. W magazynach pracowano nad segregacją i inwentaryzacją zabytków. Wykonano napisy tuszem czarnym i pokryto zaponem na krzemieniach z miejscowości w pow. krzemienieckim: Borki, Sapanów, Łosiatyn, Ostra Góra, Kordyszów, Jankowce i Łysa Góra; w pow. stopnickim; z nad Bugu; z Iwanowic pow. miechowskiego oraz z jaskiń Ojcowskich. Razem — około 150.000 zabytków paleolitycznych i neolitycznych. Wykonano napisy białym gwaszem i pokryto zaponem na ceramice w ilości około 500 naczyń, pochodzących z cmentarzysk w Sierpowie pow. łęczyckiego, w Janinie pow. stopnickiego i w Złotej pow. sandomierskiego.

Prace wykopaliskowe prowadzono na grodzisku wczesno-historycznym we wsi Sąsiadka pow. zamojskiego i we wsi Wólka Smoszevska pow. zakroczymskiego. Wykonano plany z wykopalisk w Mierzanach i Sudacie (woj. wileńskie), Strzyżowie (woj. wołyńskie) i Topornicy (woj. lubelskie), po za tym — plany Muzeum w ilości 20 sztuk.

Współpraca Muzeum z Zakładem Archeologii Przedhistorycznej U. J. P. była nadal bliska i owocna dla obu instytucji.

Rozpoczęto szereg robót remontowo-budowlanych i przyłączono do instalacji centralnego ogrzewania pozostałą część lokalu muzealnego, likwidując ostatecznie resztę pieców.

Swą intensywną działalność w tak wielu dziedzinach w roku sprawozdawczym zawdzięcza Muzeum pomocy, jakiej udzieliły w naturze bądź też w gotówce następujące instytucje i zakłady przemysłowe: Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych, Sp. Akc. Fabryk Metalowych Norblin, B-cia Buch i T. Werner, Tow. Starachowickich Zakładów Górniczych za pośrednictwem Syndykatu Odlewni Radiatorów, Fabryka Płyt, Błon i Papierów Fotograf. „Alfa” w Bydgoszczy, Naczelna Dyrekcja Lasów Państwowych, Tow. Akc. Fabryk Ołówków „St. Majewski” w Pruszkowie i Warszawski Urząd Wojewódzki dzięki przychylności p. Wojewody Nakoniecznikoff-Klukowskiego. Do postępu prac najbardziej jednak przyczyniła się dotacja w kwocie 12.000 złotych, uzyskana za pośrednictwem Instytutu Oświaty Pracowniczej od Wojewódzkiego Biura Funduszu Pracy na m. st. Warszawę na zatrudnienie bezrobotnych pracowników umysłowych. Pracownicy ci w liczbie 89 osób w okresie od 10 maja do

28 sierpnia 1937 r. w grupach, wynoszących przeciętnie 25 osób miesięcznie, zajęci byli zarówno w terenie (na wykopaliskach i w ogrodzie T. N. W. w Pałacu Staszica), jak i w lokalu Muzeum (w magazynach, w pracowni modelarskiej i preparatorskiej, w bibliotece i przy robotach remontowych), a nadto w bibliotece i magazynie T. N. W.

8. Pracownia Mineralogiczna.

Kierownikiem Pracowni był p. Stanisław Józef Thugutt, czasowymi współpracownikami — pp.: Eugenia Chlipalska, Zbigniew Sujkowski i Maria Kołaczkowska, asystentem był p. Andrzej Marczukajtis.

W okresie sprawozdawczym wykonano i ogłoszono drukiem następujące prace: 1) St. J. Thugutt — O newtonicie, pochodnym glinodwukrzemianu potasowego. Arch. Min. t. XIII i Spraw. T. N. W.; 2) St. J. Thugutt streścił na życzenie redakcji wydawnictwa Neues Jahrbuch für Mineralogie 30 prac mineralogicznych ogłoszonych przez autorów polskich w roku ostatnim; 3) E. Zaniewska-Chlipalska — O składzie chemicznym pewnych adularów. Arch. Min. t. XIII.

Nakładem T. N. W. ukazał się w roku sprawozdawczym tom XII Archiwum Mineralogicznego pod redakcją St. J. Thugutta z udziałem pp.: Romana Kozłowskiego, Tadeusza Wojny i Antoniego Łaszkiewicza.

Przeważnie drogą wymiany za pomienione Archiwum Mineralogiczne Pracownia otrzymała 62 wydawnictwa periodyczne zagraniczne, 27 krajowych oraz 224 dzieł i odbitek.

Biblioteka Pracowni posiada dzieł i odbitek skatalogowanych 3.364 w 3.450 tomach oraz 1.234 tomy czasopism.

9. Pracownia Radiologiczna im. Dra Mirosława Kernbauma.

Kierownikiem Pracowni był p. Ludwik Wertenstein, asystentką — p. Zofia Wasiutyńska, współpracownikami — pp.: Wacław Michał Bargiel, Halina Chęcińska, Jerzy Grünstein, Henryk Herszfinkiel, Teofil Lisiński, Ewa Nuswaldówna, Józef Rotblat, Halina Templówna, Abram Wroncberg i Michał Żyw.

W okresie sprawozdawczym wykonano i ogłoszono drukiem następujące prace: 1) J. Rotblat — Badanie absorpcji

twardych promieni γ za pomocą efektu fotojądrowego. *Nature* oraz *Spraw. Tow. Nauk. Warsz.*; 2) J. Rotblat — Rozproszenie twardych neutronów w związku z ich zdolnością wzbudzania sztucznej promieniotwórczości. *Nature* i *Spraw. Tow. Nauk. Warsz.*

Prace wykończone lecz nie ogłoszone jeszcze:

1) L. Wertenstein i W. M. Bargiel — Mechanizm zwalniania neutronów w ośrodkach wodorowych; 2) L. Wertenstein i T. Lisiński — Porównanie wydajności efektu fotojądrowego promieni γ RaC i ThC; 3) H. Herszfinkiel i J. Grünstein — Przyczynę do znajomości reakcji Chalmers'a (oddzielanie radioizotopów wytwarzanych przez neutrony) w związkach bromu i jodu; 4) J. Rotblat i E. Nuswaldówna — Identyfikacja chemiczna niektórych radioizotopów.

Prace w toku:

1) L. Wertenstein i Z. Wasiutyńska — Badanie promieni γ towarzyszących absorpcji neutronów; 2) L. Wertenstein, Z. Wasiutyńska i H. Chęcińska — Poszukiwanie przemiany protonów w neutrony w promieniowaniu kosmicznym.

L. Wertenstein brał udział w Zjeździe Międzynarodowym Fizyki, Chemii i Biologii w Paryżu (28 IX—8 X 1937 r.), gdzie informował o pracach, wykonywanych w Pracowni Radiologicznej.

Wydawnictwa wymieniane były z następującymi instytucjami: a) Institut de Radium, Paris; b) Institut für Radiumforschung, Wien; c) Kaiser Wilhelm Forschungs Institut, Abteilung für Radioaktivität, Berlin; d) Cavendish Laboratory, Cambridge; e) Laboratoire des Recherches Physiques, Paris; f) Istituto di Fisica dell'Università Reale, Roma; g) Physical Laboratory of the University of Leiden.

Biblioteka zawiera ok. 120 tomów dzieł specjalnych oraz czasopisma: *Nature*, *Journal de Physique et de Radium* (ofiarowany przez kierownika Pracowni), *Proceedings of the Royal Society*.

Inwentarz Pracowni powiększył się głównie w zakresie aparatur, służących do wykrywania oddzielnych cząstek za pomocą wzmacniania lampkami katodowymi.

Na rzecz Pracowni wpłynęło szereg ofiar, największą — w kwocie 1300 złotych — złożyły Polskie Zakłady Solvay.

10. Obserwatorium Astronomiczne im. J. Jędrzejewicza.

Podobnie jak w latach poprzednich, Obserwatorium pozostawało pod naukowym kierownictwem Obserwatorium Astronomicznego Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

W okresie sprawozdawczym Obserwatorium im. Jędrzejewicza nie było czynne naukowo, głównie z tej przyczyny, że większa część nieba ponad kopułami Obserwatorium jest całkowicie zasłonięta przez mury gmachu Szkoły im. Wawelberga oraz budynków przyległych, wzniesionych po r. 1897, a więc już po przeniesieniu Obserwatorium z Płońska do Warszawy.

Jednakże kilka narzędzi, będących własnością tego Obserwatorium, wypożyczonych innym obserwatoriom polskim, było czynnych naukowo. Narzędzia te znajdują się: 6-calowy refraktor Steinheila — w Obserwatorium Astronomicznym Uniwersytetu Poznańskiego; 5-calowy refraktor Cooke'a — w Obserwatorium Astronomicznym Uniwersytetu J. P. w Warszawie; koło południkowe Mailhat'a — w Obserwatorium Uniwersytetu S. B. w Wilnie; chronometr Denta nr 1005 — w Zakładzie Astronomii Praktycznej Politechniki w Warszawie.

Zapomocą refraktora Steinheila były dokonywane obserwacje gwiazd zmiennych, zapomocą zaś refraktora Cooke'a — obserwacje zakryć gwiazd przez księżyc.

Sprawa reorganizacji Obserwatorium i przeniesienia go za miasto na więcej odpowiedni teren nie posunęła się, niestety, w roku sprawozdawczym o wiele naprzód. Koszta przeniesienia wraz z kosztami doprowadzenia do Obserwatorium dopływu elektryczności i gazu, wyniosły by około 16.000—18.000 zł.; wobec braku tej sumy, Zarząd Obserwatorium musiał ograniczyć się do konserwacji gmachu i pracowni oraz do ich niezbędnego remontu.

W ciągu roku sprawozdawczego sprawdzono ostatecznie inwentarz Obserwatorium, a więc książki, narzędzia i sprzęty. Wszystkie pozycje, wymienione w inwentarzach (z r. 1918), okazały się zgodne ze stanem rzeczywistym, z wyjątkiem kilku książek, paru mniejszych narzędzi i drobnych sprzętów, które uległy zniszczeniu.

11. Biblioteka Centralna.

Kierownikiem Biblioteki był p. Marcei Handelsman, bibliotekarką — p. Henryka Szellerowa, pomocnicą bibliotekarki — p. Irena Piwnicka.

Księgozbiór Biblioteki C. liczy obecnie 14.238 numerów dzieł skatalogowanych, to jest o 338 więcej, niż w roku ubiegłym. W dziale czasopism przybyło 27 numerów, w tym 7 czasopism krajowych i 20 zagranicznych. Niezależnie od tych pozycji przybyło jeszcze 200 voluminów wydawnictw seryjnych i ciągłych, które wpisano do katalogu pod numerami już istniejącymi. Książki te otrzymała Biblioteka Centralna T. N. W. drogą stałej wymiany wydawnictw lub w postaci darów osób prywatnych, z pośród których należy wymienić pp.: J. Rotblata, profesorów: V. Cadere, P. Sergescu, W. Sierpińskiego, L. Staniewicza, dr R. A. Vaccarezza. Wypożyczono do domu 498 vol. Po za osobami prywatnymi ze zbiorów Biblioteki Centralnej T. N. W. korzystała Biblioteka Ordynacji Zamoyskiej i Państwowy Instytut Meteorologiczny.

W roku sprawozdawczym usunięto wszystkie zaległości w Bibliotece oraz uporządkowano i rozsegregowano 550 vol. czasopism zagranicznych, wydawnictw seryjnych oraz ciągłych (z lat ubiegłych), których większość o charakterze specjalnym przesłano poszczególnym zakładom T. N. W., a pozostałą ilość 162 vol. skatalogowano.

Doprowadzono też do porządku wszystkie wydawnictwa T. N. W., a nadto obliczono, zapakowano i częściowo przeniesiono z tymczasowych składów do specjalnie urządzonego magazynu, znajdującego się w podziemiach Pałacu Staszica.

III.

Sprawozdanie z czynności administracyjnych.

W okresie sprawozdawczym urząd Prezesa Towarzystwa Naukowego Warszawskiego piastował p. Wacław Sierpiński, Wiceprezesem był p. Tadeusz Brzeski, Sekretarzem Generalnym — p. Stefan Mazurkiewicz, Zastępcą Sekretarza Generalnego — p. Adam Krokiewicz; Przewodniczącym Wydziału I był p. Józef